

У результаті формується висновок про успішність стратегії, який відображає три варіанти: перегляд і зміна стратегії; коригування стратегії; продовження реалізації стратегії. За результатами аналізу можна стверджувати, що підприємства характеризуються позитивною динамікою діяльності. Підприємства збільшили показники внутрішньої та зовнішньої успішності, що свідчить про правильність обрання стратегії інтеграції.

Таким чином, прийняття рішення щодо проведення стратегії інтеграції визначається оцінкою стану підприємства та галузі в цілому, стратегічними вигодами та витратами інтеграції як стратегії розвитку, а також впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Проведений аналіз процесу здійснення стратегії інтеграції може служити основою для використання українськими підприємствами стратегії інтеграції в сучасних умовах, однак це вимагає належної адаптації.

Література: 1. Томсон А. А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации / А. А. Томсон, А. Дж. Стрикленд: Пер. с англ. – М.: Инфра-М, 2000. — 412 с. 2. Портер Майкл Э. Конкуренция Учеб. пос.: Пер. с англ. – М.: Изд. дом "Вильямс", 2000. — 496 с. 3. Галпин Т. Джю. Полное руководство по слияниям и поглощениям компаний / Т. Джю Галпин, М. Хэндом: Пер. с англ. – М.: Изд. дом "Вильямс", 2005. — 240 с.

Стаття надійшла до редакції
12.03.2007 р.

УДК 378.14(477)

Семенюк С. Б.

ОЦІНКА КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ ПОСЛУГ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: СТАН І ПРОБЛЕМИ

In the article the estimation of the state of the state of affairs of market of services of higher education is conducted and found out problems which are at this market. The state of the state of affairs of labour-market and influence on the market of educational services is analysed.

Система вищої освіти в Україні є однією із значимих і визначених освітніх систем у світовому співтоваристві. В суспільстві побутує думка, що тільки освіта і наука зможе забезпечити розвиток української економіки на якісно новій основі, оскільки саме вони формують інтелектуальні ресурси нації. На сьогоднішній день в Україні формується ринок освітніх послуг, в тому числі і ринок послуг вищої освіти, механізми функціонування якого потрібно вивчати, перш за все, за допомогою кон'юнктурної оцінки. Оцінка кон'юнктури ринку освітніх послуг дозволить визначити перспективи розвитку діяльності освітніх закладів.

Визначення кон'юнктури ринку освітніх послуг – основний чинник для формування державної освітньої політики, розробки відповідних законів і регулювання ринку. Для аналізу ситуації на ринку освітніх послуг вищої освіти необхідно використовувати комплексний системний підхід.

Оцінку кон'юнктури ринку освітніх послуг потрібно проводити за допомогою аналізу об'ємних показників, таких, як ринковий попит і ринкова пропозиція, а також встановити їх пропорційність, тобто співвідношення на цьому ринку і визначити динаміку та напрямки кон'юнктури й вивести форму кон'юнктурної хвилі.

Ринковий попит характеризується показником "кількість поданих для вступу заяв", ринкова пропозиція – "ліцензований обсяг набору". Отже, розглянемо ці показники та їхнє співвідношення для ринку послуг вищої освіти (табл.1).

Таблиця 1

Кон'юнктурна характеристика ситуації
на ринку послуг вищої освіти [1]

Показники	Досліджуваний період					
	2000/ 01	2001/ 02	2002/ 03	2003/ 04	2004/ 05	2005/ 06
Кількість поданих для вступу заяв, тис.	809,6	877,5	896,1	924,7	933,5	791,6
Абсолютний приріст, тис.	–	67,9	18,6	27,9	9,4	-141,9
Темп зростання, %	100	108,4	102,1	106,4	100,1	84,8
I-II рівні акредитації, всього тис.	262,3	273,6	270,9	267,3	235,0	203,1
Абсолютний приріст, тис.	–	11,3	- 2,7	- 3,6	- 32,3	- 31,9
Темп зростання, %	100	104	99	98,7	87,9	86,4
III-IV рівні акредитації, всього тис.	547,3	603,9	625,2	657,4	698,5	588,5
Абсолютний приріст, тис.	–	56,6	21,3	32,2	41,1	110,0
Темп зростання, %	100	110,3	103,5	105,2	106,3	84,3
Ліцензований обсяг, всього тис. чол.	415,5	395,3	536,5	635,0	657,4	672,4
Абсолютний приріст, тис.	–	51,8	23,6	23,1	22,4	15
Темп зростання	–	110	104	104	104	103
I-II рівні акредитації, всього тис. чол.	190,1	201,2	203,7	202,5	182,2	227,5
Абсолютний приріст, тис.	–	11,1	2,5	-1,2	-20,0	45,3
Темп зростання, %	–	105	101	99	89	125
III-IV рівні акредитації, всього тис. чол.	346,4	387,1	408,6	432,5	475,2	396,4
Абсолютний приріст, тис.	–	40,7	62,2	23,9	42,7	-78,8
Темп зростання, %	–	108	118	106	110	83
Кон'юнктура ринку (співвідношення попиту та пропозиції)						
I-II рівні акредитації, всього, Абсолютний приріст	1,38:1	1,36:1	1,33:1	1,32:1	1,29:1	1,20:1
Темпи зростання, %	–	- 0,02	0,03	- 0,01	- 0,03	- 0,09
III-IV рівні акредитації, всього, Абсолютний приріст	1,58:1	1,56:1	1,53:1	1,52:1	1,47:1	1,17:1
Темпи зростання, %	–	- 0,02	- 0,03	- 0,01	- 0,05	- 0,30
Темпи зростання	–	98,7	98,1	99,3	96,7	79,6

Таким чином, кон'юнктура ринку послуг вищої освіти характеризується домінуванням попиту над пропозицією. Але, як свідчать дані досліджуваного періоду, ця ситуація змінюється, тобто постійно знижується рівень затребуваності пропозиції. Якщо в 2000/2001 роках попит перевищував пропозицію в 1,4 раза для навчальних закладів I – II рівнів акредитації та 1,6 раза – III – IV рівнів акредитації, то в 2005/2006 роках співвідношення попиту та пропозиції досягнуло майже в рівноваги.

На основі оцінки загальнооекономічної кон'юнктурної ситуації можна проаналізувати динаміку кон'юнктури та зобразити форму кон'юнктурної хвилі (рисунк).

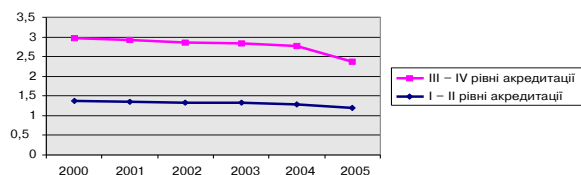

Рис. 2. Форма кон'юнктурної хвилі

Таким чином, як свідчить рисунок, кон'юнктура ринку освітніх послуг має знижувальний характер і знаходиться у стані спаду, якщо взяти до уваги той факт, що малий цикл ділової активності триває щонайменше 7 – 11 років, а великий – 50 – 60 років, то для відображення цих циклів потрібен більш тривалий період часу. На рисунку відображена напівафаза економічного циклу. Для оцінки кон'юнктури важливо з'ясувати напрямки її динаміки. В даному випадку, як видно з рисунку, кон'юнктура є спадною.

Таблиця 2

Прийом до вищих навчальних закладів [2]
(на початок 2005/2006 н. р.)

	Прийнято на початковий цикл навчання	За рахунок коштів					
		Державного бюджету	% до загальної кількості прийнятих	місцевих бюджетів	% до загальної кількості прийнятих	коштів юридичних і фізичних осіб	% до загальної кількості прийнятих
1	2	3	4	5	6	7	8
Усього	672446	227617	34,6	25660	3,9	419169	61,5
За освітньо-кваліфікаційними рівнями							

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8
Магістр	–	–	–	–	–	–	–
Спеціаліст	39447	13058	33,1	152	0,4	39281	66,5
Бакалавр	390503	127549	32,7	3557	0,9	259397	66,4
Молодший спеціаліст	227496	87010	38,2	21951	9,6	118535	52,2

Оскільки кон'юнктура відбиває результат, тому співвідношення попиту та пропозиції трансформується в показник "кількість осіб, зарахованих на перший курс" (табл. 2).

З кожним роком збільшується питома вага абітурієнтів, зарахованих до вищих навчальних закладів для навчання на платній основі. Так, якщо в 1995/96 навчальному році для навчання за рахунок фізичних та юридичних осіб було прийнято 18% студентів, то у 2004/05 н. р. – 61,5%.

Для оцінки кон'юнктури важливо знати величину сукупного попиту та пропозиції. Враховуючи те, що освітні послуги на ринку вищої освіти надаються протягом тривалого періоду часу, показник "кількість студентів, зарахованих на перший курс" характеризує не весь обсяг попиту та пропозиції, а лише його частину, яка стосується студентів першого курсу. Тому сукупний обсяг надання освітніх послуг характеризується показником "кількість студентів" (табл. 3).

Таблиця 3

Кількість осіб, які навчалися у навчальних закладах, тис. осіб [1]

	1985/86	1990/91	1995/96	2000/01	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Усього у вищих навчальних закладах	1662	1638	1571	1931	2270	2437	2575	2709
I – II рівнів акредитації	809	757	618	528	583	593	548	505,3
III – IV рівнів акредитації	853	881	923	1403	1687	1844	2027	2203,8

Як свідчать дані табл. 3, контингент студентів досяг 2,7 млн. чол. Варто зазначити, що сьогодні у світі змінюється фундаментальна роль вищої освіти – із категорії елітарних стандартів вона переходить у статус соціально-культурного мінімуму. Вона стає своєрідним пропуском у сферу професійної діяльності.

Кінцевим результатом споживання освітніх послуг є отримання диплому, тому реальну кількість наданих послуг буде характеризувати показник "кількість осіб, які закінчили навчання". Цей показник буде відображати пропозицію спеціалістів на ринку праці. Отже, не менш важливим соціально-економічним питанням і водночас реалізацією одержаних освітніх послуг є працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, тому кон'юнктуру ринку освітніх послуг потрібно розглядати в чіткому взаємозв'язку з кон'юнктурою ринку праці. Виходячи із вищезазначеного, потрібно провести аналіз кон'юнктурної ситуації на ринку праці. Кон'юнктура ринку праці характеризується співвідношенням попиту та пропозиції на спеціалістів на цьому ринку (табл. 4).

Таблиця 4

Кон'юнктурна характеристика ринку праці [3]

Показник	Досліджуваний період					
	1990/91	1995/96	2000/01	2003/04	2004/05	2005 до 1990%
Випущено спеціалістів з вищою освітою, тис. осіб	365,6	339,1	511,3	532,5	464,4	127
Одержали направлення на роботу, тис. осіб	365,3	153,5	163,7	215,9	172,8	-192,5
%	100	45,0	32,0	40,5	37,2	-63,8
Потреба в працівниках для заміщення вільних посад службовців, тис. осіб	–	18,4	21,8	36,9	42,4	–
Кон'юнктурна характеристика ринку праці	–	0,10	0,06	0,12	0,15	–

Вищенаведене говорить про існування загальнодержавної проблеми, тобто про значні диспропорції між випуском спеціалістів та потребою на ринку праці. Кількість спеціалістів, які отримують вищу освіту, в тому числі і за рахунок коштів Державного бюджету, не працевлаштовується за фахом, а попит на випускників на ринку праці ще не став визначальним критерієм оцінки ефективності діяльності вищого навчального закладу (рейтинг визначається за конкурсом прийому).

Таким чином, оцінка стану кон'юнктури ринку послуг вищої освіти дозволяє виділити наступні проблеми:

1. Відсутність методичних розробок для оцінювання кон'юнктури ринку освітніх послуг.

2. Відсутні науково обґрунтовані методики визначення потреби держави у спеціалістах із різним рівнем кваліфікації та обсягів державного замовлення з урахуванням кон'юнктури ринку праці.

3. Суттєве перевищення пропозиції молодих спеціалістів на ринку праці, що ставить перед освітою завдання вивчати потреби ринку в тих чи інших спеціалістах, аналізувати вимоги працевлаштовувачів до знань і навиків випускників.

4. Через відсутність маркетингової стратегії на ринку праці освітні послуги зорієнтовані не на потреби економіки, а на ажіотажний попит молоді на певні спеціальності, перш за все за економічним напрямом. Унаслідок цього вищий навчальний заклад втрачає свою спеціалізацію і переходить на підготовку непотрібних на ринку праці фахівців, що створює умови для зростання безробіття.

Література: 1. Статистичний щорічник України за 2005 рік. – К.: Техніка, 2006. 2. Статистичний щорічник України за 2005 р. – К.: Держкомстат, 2006. 3. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів на початок 2005/2006 навчального року: Стат. бюлетень. – К.: Держкомстат України, 2006. – 106 с. 4. Вузи продукують клієнтів для Центрів зайнятості // <http://ukrstat.kmu.gov.ua> 5. Список вищих навчальних закладів та відокремлених підрозділів, в яких анульовано ліцензію або припинено освітню діяльність у 2005 році та I півріччі 2006 року // http://www.mon.gov.ua/license/dis_lcnz.doc

Стаття надійшла до редакції
15.03.2007 р.

УДК 65.01:316.61

Кайнова Т. В.

ЭВОЛЮЦИЯ ВЗГЛЯДОВ НА РОЛЬ ЧЕЛОВЕКА В ОБЩЕСТВЕННОМ ПРОИЗВОДСТВЕ

Evolution of looks on a man and his roles in public production is represented, maintenance of place of man in public production is specified, position of man as transmitter of human, intellectual and social capital is determined.

Процессы, происходящие на современном этапе развития общества, сопровождаются преобразованиями в системе управления, которые заключаются в трансформации существующих принципов, методов, подходов, изменением взглядов на человека как производительной силы в направлении формирования видения человека как носителя человеческого, интеллектуального и социального капитала.

Этим определяется актуальность рассмотрения проблемы изменения роли человека в общественном производстве. Эволюцию научных взглядов о человеке целесообразно исследовать с учетом вклада известных зарубежных и отечественных теоретиков и практиков, занимающихся рассмотрением социально-экономических процессов в обществе, изучением экономики, социологии и других общественных наук. Среди них наиболее известны труды Дж. М. Кейнса, А. Лавуазье, Т. Р. Мальтуса ("Опыт о законе народонаселения"),